

CRNA GORA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO

Predmetni program

POZNAVANJE DRUŠTVA

IV i V razred osnovne škole

Podgorica

2017.

Sadržaj

- A. NAZIV PREDMETA..... Fehler! Textmarke nicht definiert.
- B. ODREĐENJE PREDMETA Fehler! Textmarke nicht definiert.
- C. POVEZANOST SA DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMAFehler! Textmarke nicht definiert.
- Č. OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI PREDMETA..... Fehler! Textmarke nicht definiert.
- IV razred..... Fehler! Textmarke nicht definiert.
- V razred_____
- Ć. DIDAKTIČKE PREPORUKE ZA REALIZACIJU PREDMETA Fehler! Textmarke nicht definiert.
- D. PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA DJECI SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA I DAROVITIM UČENICIMA..... Fehler! Textmarke nicht definiert.
- DŽ. VREDNOVANJE OBRAZOVNO-VASPITNIH ISHODA Fehler! Textmarke nicht definiert.
- Đ. USLOVI ZA REALIZACIJU PREDMETA (STRUČNA SPREMA I LITERATURA)Fehler! Textmarke nicht definiert.

A. NAZIV PREDMETA

POZNAVANJE DRUŠTVA

B. ODREĐENJE PREDMETA

Fokus i cilj obaveznog nastavnog predmeta *Poznavanje društva* je odnos pojedinca i društva u prirodnoj sredini što podrazumijeva prepoznavanje i vrednovanje životne sredine–socijalne, kulturne i prirodne, sve njene komponente i interakcije, kao i međuzavisnost komponenti (upoznavanje odnosa pojedinaca u porodici, društvu i okolini, podrška sposobnosti vrednovanja okoline sa fizičkog, socijalnog, emotivnog i kulturnog aspekta).

Poznavanje društva je predmet koji uključuje ciljeve iz oblasti geografije, sociologije, istorije, etnologije, psihologije, ekonomije, etike, estetike, ekologije i drugih. Ovaj nastavni predmet se izučava u IV i V razredu osnovne škole i omogućava nadgradnju i proširenje obrazovno-vaspitnih ishoda, sadržaja i aktivnosti iz predmeta Priroda i društvo u I, II i III razredu. Dalje se, od VI do IX razreda, razvijaju u nastavnim predmetima Istorija i Geografija.

Razred	Sedmični broj časova	Ukupni broj časova	Obavezni dio (80-85%)	Otvoreni dio (15 do 20%)	Teorijska nastava (TN)	Vježbe i ostali vidovi
IV	2	68	56	12	22	34
V	2	68	56	12	25	31

Časovi opredijeljeni za teorijsku nastavu predviđeni su za realizaciju novih sadržaja. Ostali vidove nastave odnose se na časove koji su dominantno posvećeni sistematizovanju, ponavljanju i ocjenjivanju.

Otvoreni dio programa odnosi se na časove čije ishode planira škola (stručni aktivni, odnosno, nastavnik) u saradnji s lokalnom zajednicom.

CILJEVI PREDMETA

Učenici će:

- razviti spoznaju o sebi, svojim vještinama, potrebama i željama;
- upoznati različite oblike udruživanja, saradnje i uzajamne pomoći među ljudima (porodica i druge zajednice);
- razviti svijest o prihvatanju razlika među ljudima, upoznati načine pomirenja različitih interesa i sporova;
- upoznati osnove dječjih prava, obaveza i odgovornosti, kao i odgovorna lica koja vrše usluge zaštite dječjih prava;
- osposobiti se da istražuje socijalno okruženje (posmatranje, intervju, obavljanje razgovora);
- osposobiti se da primjenjuje različite strategije tokom učenja, saradnje i rješavanja sporova, da opravda svoje stavove;
- razviti kartografsku pismenost i osposobiti se da koristi informacionu tehnologiju u prikupljanju, obradi i prikazivanju podataka;
- osposobiti se da obrazloži i hronološki prikaže razvoj društva kroz istoriju i navede primjere kulturnog nasljeđa u svojoj opštini i državi;
- osposobiti se da objasni značaj državnih (nacionalnih) i vjerskih praznika;
- upoznati prirodne i društvene karakteristike svoje opštine;
- upoznati prirodne i društvene karakteristike države i osobnosti naroda koji žive u njoj;
- osposobiti se da vrednuje uticaj privrede na razvoj ljudskog društva;
- osposobiti se za prilagođavanje novim situacijama, idejama i tehnologijama i težiti inovativnim i kreativnim rješenjima;
- razviti svijest o značaju održivog razvoja.

C. POVEZANOST SA DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Sadržaji u predmetnom programu *Poznavanje društva* koreliraju sa sadržajima u nastavnim predmetima: Geografija, Istorija, Likovna umjetnost, Fizičko vaspitanje i Muzička kultura. Realizacija aktivnosti je direktno povezana sa nastavom Crnogorskog-srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti (jezička pismenost), Informatika sa tehnikom i Informatikom (informatička pismenost).

Međupredmetne oblasti/teme omogućavaju da se u opšteobrazovni kurikulum uključe određeni sadržaji obrazovanja koji nijesu dio formalnih disciplina ili pojedinih predmeta, ili koji su po strukturi interdisciplinarni. Oni doprinose integrativnom pristupu opšteg obrazovanja i u većoj mjeri su povezni sa sadržajima iz drugih predmeta. U nastavi *Poznavanje društva* u osnovnoj školi zastupljeni su ciljevi iz *Obrazovanja za održivi razvoj*, *Obrazovanje u oblasti vanrednih situacija izazvanih prirodnim katastrofama* i *Preduzetničko učenje*.

Č. OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI PREDMETA

Razred IV

Obrazovno-vaspitni ishod 1

Na kraju učenja učenik će moći da predstavi sebe, obrazloži svoje mišljenje i stavove, navede i objasni osnovna dječja prava, obaveze i odgovornosti i obrazloži značaj prihvatanja i poštovanja različitosti.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- predstavi sebe (potrebe, želje, mogućnosti, ciljevi, lično napredovanje);
- primijeni različite vještine komunikacije i saradnje;

- navede i objasni svoja mišljenja i stavove;
- primijeni različite nastavne strategije, analizira i ocjenjuje njihovu efikasnost;
- navede i objasni osnovna dječja prava, obaveze i odgovornosti;
- objasni značaj prihvatanja i poštovanja različitosti;
- primjenjuje različite strategije kontrole emocija;
- prihvata odgovornost za svoje ponašanje i shvata svoje mogućnosti i ograničenja.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetne teme Preduzetničko učenje.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

pojedinaac, dužnost, odgovornost; dječja prava

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- predstavljaju sebe (izrađuju svoju ličnu kartu—osnovni podaci, osobine ili po kojim se razlikuje od drugih; potrebe, želje i mogućnosti)
- prepoznaju i navode svoje komunikacijske vještine u grupi;
- prepoznaju i navode sebi svojstvene načine učenja;
- navode dječja prava: pravo na ime i državljanstvo, život u porodici, zdrav život, slobodno vrijeme, igru i prijatelje, školovanje i obrazovanje, svoje mišljenje i izražavanje, zaštitu od nasilja;
- izrađuju pano dječjih prava;
- prepoznaju primjere poštovanja i prihvatanja različitosti;
- prepoznaju kontrolu emocija na konkretnim primjerima;
- navode svoje obaveze i odgovornosti;
- opisuju na konkretnim primjerima načine rješavanja problema.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 7 (2+5)

Obrazovno-vaspitni ishod 2

Na kraju učenja učenik će moći da objasni značaj porodice i prodičnog života za razvoj svakog djeteta/pojedinca.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- navede vrste porodica i objasni razlike među njima (uža, šira, potpuna, nepotpuna, hraniteljska, usvojiteljska);
- objasni značenje integracije u porodici (ljubav, sigurnost, pomoć, saradnja);
- navede i objasni neke promjene u porodičnom životu (razvod, smrt, novi članovi itd.);
- objasni potrebu poštovanja materijalnih i duhovnih potreba svakog člana porodice;
- navede lične obaveze svih članova porodice;
- objasni važnost komunikacije porodice i škole;
- primjenjuje osnovna pravila bontona.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetne teme Obrazovanje u oblasti vanrednih situacija izazvanih prirodnim katastrofama.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

vrste porodica, bonton, porodično stablo, odgovornost, različitost

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- navode vrste porodica i njihove osobenosti;
- navode primjere pružanja ljubavi, sigurnosti, pomoći i saradnje u porodici;
- navode na koji način oni sami doprinose boljem funkcionisanju porodice;
- prepoznaju svoje materijalne i duhovne potrebe, kao i potrebe članova svoje porodice;
- objasne koji događaji utiču na promjene u porodici i navedu načine za njihovo prihvatanje;
- objasne načine saradnje porodice i škole;
- čitaju pravila bontona i izrađuju pano sa pravilima svoje odjeljenjske zajednice.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 7 (3+4)**Obrazovno-vaspitni ishod 3**

Na kraju učenja učenik će moći da obrazloži važnost doma za svakog pojedinca; prednosti i nedostatke objekata za stanovanje, objasni značaj tehničkih dostignuća prilikom gradnje i neophodnost poštovanja graditeljskog nasljeđa.

Ishodi učenja*Tokom učenja učenik će moći da:*

- objasni pojmove *dom* i *domaćinstvo* (kuća/stan);
- navede i uporedi tipove kuća u svom mjestu (prema načinu gradnje i reljefu);
- objasni razliku između enterijera i eksterijera na konkretnim primjerima i navede prednosti i nedostatke objekata za stanovanje;
- primjenjuje sposobnost vrednovanja stambenog prostora u kome živi s aspekta potreba članova porodice;
- objasni način gradnje nekad i sad, poredi tipove kuća nekad i sad i obrazloži vrijednost graditeljskog nasljeđa kao zajedničke vrijednosti svih ljudi;
- navede i objasni pozitivne i negativne strane očuvanja graditeljskog i stambenog nasljeđa i objasni potrebu svjesne i planske gradnje prebivališta;
- navede i uporedi čovjekova prva prebivališta (pećina, zemunica, sojenica);
- navede razna tehnička dostignuća kojima čovjek svoj dom čini ljepšim i prijatnijim;
- primjenjuje tehnička znanja prilikom izrade modela građevine, zgrade i kuće od papira na osnovu šeme.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetnih tema Obrazovanje za održivi razvoj i Preduzetničko učenje.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda**a) Sadržaji/pojmovi:**

dom i domaćinstvo, vrednovanje stambenog prostora; prebivališta nekad i sad, prostor za boravak

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- crtaju skicu svog doma;
- navode neophodnost udruživanja radi boljeg funkcionisanja (zajednica stanara);
- obilaze okolinu, posmatraju i poredi tipove kuća prema načinu gradnje, enterijeru i eksterijeru;
- vrednuju stambeni prostor u zavisnosti od potreba članova porodice;
- posmatraju fotografije ravničarskih, planinskih i primorskih kuća i navode razlike;
- posmatraju dijafilm i fotografije o izgledu kuća u prošlosti i poredi izgled kuća i načine

- gradnje nekad i sad;
- navode i fotografišu pozitivne i negativne strane očuvanja graditeljskog i stambenog nasljeđa u okruženju;
- izrađuju maketu kuće/zgrade;
- čitaju tekstove o čovjekovim prvim prebivalištima;
- navedu primjere značaja tehničkih dostignuća u graditeljstvu.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 10 (4+6)

Obrazovno-vaspitni ishod 4

Na kraju učenja učenik će moći da objasni ulogu škole kao obrazovno-vaspitne institucije, vrednuje školski prostor sa različitih aspekata i obrazloži dječja prava.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- svojim riječima odredi školu kao obrazovno-vaspitnu ustanovu;
- objasni važnost kućnog reda škole i primjenjuje njegova pravila;
- objasni školu kao zajednicu različitosti (rodne razlike, posebne obrazovne potrebe, razlike među vršnjacima...) i objasni potrebu njegovanja tolerancije i humanosti;
- vrednuje školski prostor;
- navede i definiše vrste nasilja među djecom i nad djecom;
- objasni na koje načine se mogu boriti protiv nasilja;
- objasni Konvenciju Ujedinjenih nacija o dječjim pravima;
- poredi funkcionisanje škole nekad i sad.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

škola–matična škola, područno odjeljenje; škola kao zajednica, dječja prava i obaveze, nasilje nad djecom

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- navode osobine škole kao obrazovno-vaspitne ustanove i razgovaraju o načinu upravljanja školom kao ustanovom;
- na konkretnim primjerima predstavljaju školu kao zajednicu različitosti i prepoznaju rodne razlike, posebne obrazovne potrebe;
- objašnjavaju neophodnost humanosti i tolerancije i navode konkretne primjere iz okruženja;
- daju prijedloge za pružanje pomoći djeci sa posebnim obrazovnim potrebama i socijalno ugroženima;
- razgovaraju o nasilju među djecom i nad djecom i objašnjavaju internet nasilje;
- navode načine zaštite od nasilja;
- čitaju Konvenciju Ujedinjenih nacija o dječjim pravima i razgovaraju o pravima koja su uskraćena djeci;
- razgovaraju o organizacijama koje se bore za bolji položaj i prava djece;
- čitaju tekstove o obrazovanju u prošlosti i navode razlike u funkcionisanju škole nekad i sad;
- sakupljaju crteže, fotografije i izrađuju pano na temu: *Škola- nekad.*

c) Broj časova realizacije (okvirno) 7 (3+4)

Obrazovno-vaspitni ishod 5

Na kraju učenja učenik će moći da obrazloži karakteristike naselja po veličini, prirodnim i društvenim osobenostima i navede karakteristike glavnog grada i prijestonice.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- poredi naselja (selo, grad, prigradsko naselje) i navede naselja u svojoj okolini;
- definiše položaj naselja s obzirom na reljef, saobraćajnice, vode;
- navede privredne djelatnosti u svom mjestu i okolini, ustanove i zanimanja koja se u njima obavljaju;
- objasni značaj privrednih, kulturnih i sportskih djelatnosti u svom mjestu i službi koje se bave čistoćom, unapređivanjem i zaštitom životne sredine;
- vrednuje uređenost svog mjesta i okoline (prostor, ekološki aspekt itd.) sa stanovišta pojedinca i grupe građana;
- razumije svoje mogućnosti i ograničenja u cilju očuvanja prirode;
- navede osnovne karakteristike glavnog grada i prijestonice Crne Gore;
- navede državne simbole (grb, zastava i himna);
- objasni razvoj svog mjesta i razvije poštovanje prema mjestu u kojem živi;
- razvije kritičko mišljenje.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetne teme Obrazovanje u oblasti vanrednih situacija izazvanih prirodnim katastrofama.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda**a) Sadržaji/pojmovi:**

naselja; privredne i vanprivredne djelatnosti; unapređivanje i zaštita čovjekove okoline

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- navode razlike između velikih i malih naselja, sela i grada i imenuju naselja u svom mjestu i okolini;
- opisuju položaj naselja u odnosu na reljef, saobraćajnice i vode;
- crtaju skicu svog mjesta i okoline;
- razgovaraju o karakteristikama privrede kao ljudske djelatnosti i navode privredne i vanprivredne djelatnosti u svom mjestu;
- navode zanimanja karakteristična za selo i grad;
- imenuju ustanove u svom mjestu i karakteristična zanimanja i obrazlažu značaj ustanova za svoje mjesto;
- razgovaraju o službama koje se bave čistoćom, zaštitom i unapređenjem životne sredine;
- vrednuju kvalitet uređenosti svoga mjesta i okoline i daju predloge za poboljšanje kvaliteta življenja (kulturnog, rekreativnog, ekološkog);
- razgovaraju o državnim simbolima;
- navode primjere razvoja svog mjesta i procjenjuju uticaj promjena na okruženje.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 10 (4+6)**Obrazovno-vaspitni ishod 6**

Na kraju učenja učenik će moći da obrazloži značaj saobraćaja za čovjeka i razvoj saobraćaja kroz vrijeme.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- objasni značaj saobraćaja za čovjeka;
- navede vrste puteva (makadam, magistrala, auto-put) i poredi ih;
- objasni kako čovjek skraćuje putovanja i čini ih lakšim i udobnijim (mostovi, tuneli, nadvožnjaci, pasarele);
- navede vrste kopnenih, vodenih i vazdušnih saobraćajnih sredstava i njihovo funkcionisanje;
- navede načine odvijanja saobraćaja u prošlosti i uporedi saobraćaj nekad i sad;
- navede svoje mišljenje i stavove o uticaju saobraćajnih sredstava na zagađivanje u mjestu i kritički donosi odluke prilikom izbora prevoznih sredstava.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetne teme Obrazovanje za održivi razvoj.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

saobraćaj nekad i sad, putevi nekad i sad

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- navode vrste saobraćaja prema mjestu odvijanja;
- navode vrste saobraćaja u svom mjestu;
- imenuju i crtaju saobraćajnice u svom mjestu i poredi ih;
- upoznaju saobraćajne objekte i njihovu funkciju;
- upoznaju i čitaju red vožnje (letenja);
- čitaju pravila i preporuke za pješake i bicikliste;
- objašnjavaju načine skraćivanja putovanja i navode primjere iz svog mjesta i okruženja;
- prikupljaju fotografije i čitaju tekstove o odvijanju saobraćaja u prošlosti;
- izrađuju pano od sakupljenog materijala;
- poredi saobraćaj nekad i sad;
- razgovaraju o načinima zagađivanja vazduha usled korišćenja saobraćajnih sredstava;
- daju predloge za smanjeno zagađivanje vazduha u mjestu.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 7 (3+4)

Obrazovno-vaspitni ishod 7

Na kraju učenja učenik će moći da obrazloži i vrednuje čovjekov uticaj na prirodu.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- objasni čovjekovu potrebu da mijenja prirodu i prilagođava je sebi;
- vrednuje čovjekov uticaj na okolinu;
- navede primjere svjesnog i planskog stvaralaštva čovjeka;
- objasni proces nastanka proizvoda „od ideje do realizacije“;
- primjenjuje znanja za izradu predmeta (povezuje materijal, odgovarajući alat i postupke obrade);
- objasni čovjekovu potrebu da kupuje i prodaje proizvode rada;
- objasni šta je reklama, potrebu za reklamiranjem proizvoda i izrađuje reklamu;
- razvije kritičko mišljenje.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetne teme Obrazovanje za održivi razvoj.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

čovjek mijenja prirodu; izrada predmeta, reklama

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- obilaze okolinu i navode primjere čovjekovog uticaja na prirodu;
- objašnjavaju kako čovjek prirodu prilagođava sebi i posljedice čovjekovog djelovanja na okolinu;
- vrednuju čovjekov uticaj na okolinu u mjestu;
- opisuju proces izrade predmeta;
- pišu plan izrade predmeta;
- izrađuju razne predmete prema planu;
- navode potrebu proizvodnje i kupovine proizvoda;
- sakupljaju razne reklamne flajere i opisuju ih;
- izrađuju reklamu po sopstvenom izboru ili na datu temu.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 7 (3+4)

Razred V

Obrazovno-vaspitni ishod 1

Na kraju učenja učenik će moći da obrazloži razvoj različitih zajednica i potrebu udruživanja, objasni načine usklađivanja interesa i navede faktore koji utiču na razvoj društva.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- objasni kako pojedinac dijeli odgovornost u razvoju zajednice;
- primijeni različite strategije suočavanja emocija, donošenja odluka i rješavanja različitih pitanja;
- navede različitosti u zajednicama (starost, religije, nacionalnost, društveno-ekonomski status, socijalne i kulturne razlike itd.);
- objasni razliku između pola i roda i načine na koji se rod oblikuje u društvu, odnosno kulturi;
- definiše oblike saradnje i uzajamne pomoći (volonterski rad, udruženja itd.);
- navede i objasni formalne i neformalne načine usklađivanja interesa i rješavanja sporova među ljudima;
- objasni vrijednost života u multietničkoj i multikulturalnoj sredini i procjenjuje kvalitet života u zajednici s aspekta poštovanja i ostvarivanja građanskih, vjerskih i nacionalnih prava;
- navede faktore koji utiču na društveni razvoj i društvene pojave koje su njima uslovljene (razvoj i napredak društva, socijalni problemi);
- navede uzroke i posljedice seoba stanovništva (nezapošljenost, migracije selo-grad);
- vrednuje socijalno okruženje u pogledu razvoja i navodi svoje prijedloge za rješavanje nekih društvenih pitanja;
- primijeni istraživačke vještine i izrađuje jednostavnu studiju;
- razvije i njeguje humanost i razumijevanje potreba i interesa drugih dajući doprinos ukupnom kulturnom razvoju.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetne teme Obrazovanje u oblasti vanrednih situacija izazvanih prirodnim katastrofama.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

zajednica–pojedinaac, različitost u zajednicama, udruživanje, uzajamna pomoć, razvoj zajednice; migracije, socijalno ugroženi, humanost

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- navode na konkretnim primjerima ulogu pojedinca u razvoju zajednice;
- razgovaraju o načinima donošenja odluka i rješavanju različitih pitanja na primjerima u svom okruženju;
- razgovaraju o važnosti kontrole emocija prilikom donošenja odluka i rješavanju problema;
- navode karakteristike određenih zajednica (starost, religije, nacionalnost, društveno-ekonomski status, socijalne i kulturne razlike itd.) i prepoznaju ih u svom okruženju;
- razgovaraju o razlikama između roda i pola (pol je vezan za biologiju, dok su rodni identiteti vezani za društvene uloge);
- razgovaraju o oblicima udruživanja u zajednici i navode primjere volonterskog rada u okruženju;
- navode primjere formalnog i neformalnog usklađivanja interesa i rješavanja sporova; među ljudima i objašnjavaju važnost komunikacije i razumijevanja;
- navode primjere suživota u multietničkoj i multikulturalnoj sredini;
- razgovaraju o građanskim, vjerskim i nacionalnim pravima svakog čovjeka;
- prepoznaju primjere društvenog razvoja svog mjesta;
- prepoznaju društvene pojave koje su uslovljene društvenim razvojem;
- objašnjavaju uzroke migracije selo–grad;
- sakupljaju podatke o nezaposlenosti u svom mjestu prema vrsti zanimanja i grafički; prikazuju sakupljene podatke.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 13 (5+8)

Obrazovno-vaspitni ishod 2

Na kraju učenja učenik će moći da obrazloži karakteristike svoje opštine.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- objasni pojam opštine kao zajednice većeg broja naselja;
- navede susjedne opštine;
- vrednuje uređenost pojedinih naselja i opštinskog centra u odnosu na različite potrebe ljudi (obrazovne, kulturne, zdravstvene, rekreativne i sl.);
- vrednuje stepen poštovanja ekoloških principa u uvažavanju tradicije u graditeljstvu i očuvanju kulturne baštine;
- razvije poštovanje prema mjestu u kojem žive.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetnih tema Preduzetničko učenje i Obrazovanje u oblasti vanrednih situacija izazvanih prirodnim katastrofama.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

opština, opštinski centar; ekologija, kulturna baština

b) Aktivnosti učenja

- prikupljaju slike, plan i tekstove o svom mjestu;
- izrađuju zidne novine;
- imenuju i upoređuju naselja koja se nalaze u njihovoj opštini;
- navode primjere saradnje opštinskog centra i naselja i obratno;
- pričaju o kulturnim događajima u opštini;
- crtaju skicu svoje opštine;
- vrednuju uređenost naselja u opštini, daju svoje predloge za poboljšanje uslova življenja;
- razgovaraju o značaju očuvanja kulturne baštine, npr. graditeljstva karakterističnog za njihovo mjesto;
- navode ekološke promjene u svom mjestu koje izaziva čovjek;
- ostvaruju saradnju sa školom iz druge regije.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 6 (3+3)

Obrazovno-vaspitni ishod 3

Na kraju učenja učenik će moći da obrazloži neophodnost poštovanja tradicije za razvoj nekog mjesta.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- objasni šta su kulturno-istorijski spomenici i navede neke od njih;
- objasni značaj kulturno-istorijskih spomenika u razvoju nekog mjesta;
- navede i objasni prirodne karakteristike koje utiču na razvoj nekog mjesta i definiše ih u mjestu u kojem živi;
- objasni razvoj svog mjesta kroz vrijeme u sklopu opšteg razvoja šire društvene zajednice;
- primjenjuje različite istorijske izvore prilikom istraživanja prošlosti;
- navodi karakteristike crnogorske narodne nošnje i nošnji drugih naroda koji žive u njegovoj opštini i upoređuje ih.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetnih tema Obrazovanje za održivi razvoj i Preduzetničko učenje.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi

prošlost (bliska, dalja, daleka), napredak (društveni, privredni, kulturni), institucije (muzej, galerija, pozorište), kulturno-istorijski spomenici

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- upoznaju kulturno-istorijske spomenike u svom mjestu;
- razgovaraju o značaju kulturno-istorijskih spomenika i neophodnosti njihove zaštite;
- izrađuju album u svrhu lokalnog vodiča;
- prikupljaju slike svoje opštine nekad i sad, informacije iz lokalne štampe, monografija;
- od sakupljenog materijala izrađuju pano;
- čitaju tekstove o značajnim zbivanjima i ličnostima iz prošlosti svoje opštine;
- navode prirodne karakteristike svoje opštine i objašnjavaju kako one utiču na život ljudi u njoj;
- navode promjene u prirodnoj i društvenoj sredini nekad i sad;
- hronološki opisuju razvoj svog mjesta;
- navode prednosti i nedostatke promjena u svom mjestu (na djecu, odrasle i starije osobe);
- posjećuju muzej, posmatraju i upoređuju narodne nošnje;

- sakupljaju slike (fotografije) narodnih nošnji, slušaju izvornu muziku iz svog kraja;
 - čitaju tekstove o običajima i tradiciji u svom mjestu;
 - prikupljaju podatke o svom mjestu u prošlosti korišćenjem različitih istorijskih izvora (materijalnih, usmenih, slikovnih, pismenih).
- c) Broj časova realizacije (okvirno) 6 (3+3)**

Obrazovno-vaspitni ishod 4

Na kraju učenja učenik će moći da navede karakteristike svoje države i objasni značaj glavnog grada i prijestonice sa različitih aspekata.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- navede položaj i veličinu države;
- navede i objasni državne simbole;
- objasni porijeklo državnih simbola (da su proistekli iz dalje prošlosti);
- demonstrira kartografsku pismenost i odredi na karti Balkana položaj Crne Gore;
- objasni značaj glavnog grada s različitih aspekata—administrativnog, privrednog, kulturnog;
- objasni značaj prijestonice s različitih aspekata—administrativnog, privrednog, kulturnog;
- navede druge veće gradove u Crnoj Gori i njihove opšte karakteristike.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

država, državni simboli; glavni grad, prijestonica

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- određuju položaj Crne Gore na geografskoj karti;
- crtaju državne simbole Crne Gore;
- objašnjavaju i tumače ime i državne simbole Crne Gore;
- razgovaraju o porijeklu državnih simbola;
- razgovaraju o značaju glavnog grada i prijestonice;
- čitaju tekstove o društvenim i geografskim karakteristikama većih gradova u Crnoj Gori;
- određuju položaj većih gradova na karti Crne Gore.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 8 (4+4)

Obrazovno-vaspitni ishod 5

Na kraju učenja učenik će moći da objasni pojam države, navede njene socio-ekonomske karakteristike i osobenosti naroda koji žive u njoj.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- objasni razlike između društvenih grupa i naroda (nacija);
- objasni pojam države i navede osnovna obilježja države Crne Gore;
- definiše različite narode na teritoriji države i različite kulture u svim zajednicama;
- navede koji narodi (nacije) žive u Crnoj Gori, šta je multikulturalnost i multikonfesionalnost;
- navede socio-ekonomske karakteristike Crne Gore i njenih regija;
- objasni važnost uvažavanja različitosti za skladan suživot u svim segmentima društva i države;

- objasni funkciju predsjednika i premijera;
- navede kako građanin odlučuje i obrazloži značaj poštovanja zakona;
- razvije kritičko mišljenje.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

narod, nacija; lični, kolektivni i nacionalni identitet, kultura, tolerancija, suživot;
građanska država

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- razgovaraju o pojmovima *društvena grupa, narod (nacija)* i navode razlike među njima;
- prepoznaju društvene grupe u svom mjestu;
- navedu narode (nacije) koje žive u Crnoj Gori i istražuju tipičnost pojedinih nacija;
- razgovaraju o multikulturalnosti i multikonfensionalnosti i navode zašto treba živjeti zajedno;
- izrađuju grupne projekte na temu: *Suživot i multikulturalnost*;
- navode osnovna obilježja države (teritorija, stanovništvo, vlast);
- navedu socio-ekonomske karakteristike Crne Gore i njenih regija;
- razgovaraju o funkcijama predsjednika i premijera države;
- razgovaraju o obavezama države prema građanima i obratno;
- razgovaraju o neophodnosti poštovanja zakona;
- prepoznaju svoju odgovornost u očuvanju zajednice i unapređenju odnosa u njoj.

b) Broj časova realizacije (okvirno) 12 (5+7)

Obrazovno-vaspitni ishod 6

Na kraju učenja učenik će moći da obrazloži i vrednuje uticaj privrede na razvoj društva.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- primijeni kartografsku pismenost i tumači simbole koji se odnose na privredu;
- vrednuje uticaj privrede na sredinu s ekološkog aspekta;
- primijeni vještine planiranja u budućem razvoju prostora u kojem žive;
- analizira stepen ugroženosti životne sredine i razgovara o nužnosti zaštite prostora;
- objasni značaj bezbjedne i zdrave životne sredine koju karakterišu dobro uređene javne i zelene površine;
- promoviše „duh nekog mjesta“ štiteći i unapređujući prepoznatljive osobina prostora (istorijska arhitektonska zdanja i urbana struktura);
- objasni ulogu saobraćaja u razvoju privrede Crne Gore;
- uporedi prednosti i mane različitih vrsta transporta i objasni koje efekte na životnu sredinu imaju moderna prevozna sredstva;
- razvije kritičko mišljenje.

U okviru datih ishoda učenja mogu se realizovati sadržaji iz međupredmetnih tema Obrazovanje za održivi razvoj, Preduzetničko učenje i Obrazovanje u oblasti vanrednih situacija izazvanih prirodnim katastrofama.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda

a) Sadržaji/pojmovi:

privreda, privredne grane; sirovine, poluproizvod, proizvod; mašinska proizvodnja, zanat,

novac

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- razgovaraju o privrednim aktivnostima u svom mjestu i navode karakteristična;
- objašnjavaju povezanost prirodnih karakteristika i privrede;
- sakupljaju podatke o privredi svog mjesta i grafički ih prikazuju;
- razgovaraju o uticaju privrede na zagađivanje u mjestu i navode primjere iz okruženja;
- izrađuju plan razvoja svog mjesta s osvrtom na ekološki aspekt;
- razgovaraju o povezanosti saobraćaja i komunikacije sa privrednim granama;
- komuniciraju sa lokalnom zajednicom putem „pisma gradonačelniku“;
- gledaju film *Saobraćaj, energija i životna sredina*;
- izrađuju portfolio koristeći različite izvore informacija;
- u grupama istražuju, prikupljaju i obrađuju podatke dajući svoje viđenje saobraćajne kulture u njihovom mjestu;
- učestvuju u akciji *Dan bez automobila*;
- upoznaju pravne propise koji se odnose na saobraćajna sredstva, saobraćajnu infrastrukturu i procjenu uticaja na životnu sredinu;
- prave panoe, pamflete i promocije o upotrebi alternativnih prevoznih sredstava.

c) Broj časova realizacije (okvirno) 11 (5+6)

Ć. DIDAKTIČKE PREPORUKE ZA REALIZACIJU PREDMETA

U planiranju nastavnog procesa nastavnik treba da uzme u obzir potrebe, sposobnosti, interese, nivo usvojenih znanja učenika, kao i resurse potrebne za ostvarenje određenih obrazovno-vaspitnih ishoda. Definisane ishode treba da ostvare svi učenici do kraja razreda koji pohađaju. Aktivno učenje u predmetu *Poznavanja društva* će doprinijeti razvijanju vještina i izgradnji stavova putem praktičnog, perceptivnog i misaonog djelovanja.

Kod učenika treba razvijati različite vještine: *komunikacijske* (crtanje, pisanje, izražavanje mišljenja, vođenje dijaloga, interpretiranje informacija), *istraživačke* (posmatranje, klasifikacija/razvrstavanje, uređivanje, planiranje, spoznaja, mjerenje, eksperimentisanje, izrada izvještaja i izvještavanje) i *društvene* (preuzimanje odgovornosti za rad u grupama, razumijevanje, prihvatanje i poštovanje različitosti, poštovanje kulturnog nasljeđa, tolerancija i humanost). Takođe, treba razvijati vještine samospoznaje, perceptivnog saznavanja objektivne stvarnosti, razvijati racionalan i razuman odnos prema prirodi i okolini, samopouzdanje, vještinu analize i donošenja odluka. Nastavnik podstiče interakciju nastavnik–učenik, kao i interakciju među učenicima. Takođe, podstiče učeničke aktivnosti mobilisanjem njihovih prethodnih znanja i iskustava neposrednim upoznavanjem društvene zajednice, praktičnim radovima, učeničkim planiranjem i sprovođenjem istraživanja, problemskim učenjem, pružanjem podrške u realizaciji projekata i projektnih zadataka, igranjem uloga, izradom odjeljenjskih zbirki, prezentacija i drugog didaktičkog materijala. Upućuje ih na samostalno pronalaženje relevantnih informacija, na slobodno razmišljanje, na argumentovano diskutovanje i sučeljavanje stavova u nastalim izazovima i drugo. Nastavnik treba da podstiče učenike na potrebu upotrebljivosti novostečenih znanja u svakodnevnom životu; da vrednuje i procjenjuje ponašanje učenika u procesu kooperativnog učenja.

Nastavnik treba da kreira pozitivno okruženje gdje će se svaki učenik osjetiti sigurno i prihvaćeno. Svaku ideju, komentar, pitanje i pretpostavku učenika treba prihvatiti sa uvažavanjem kako bi kod učenika razvio osjećaj uključenosti i poštovanja. Organizovanjem timskog (grupnog) oblika rada i

rada u paru kod učenika se, između ostalog, razvija tolerancija prema različitosti, odgovornost prema svom radu i radu drugih, predmetu i svojim obavezama.

Nastavnik u nastavu/učenje uključuje različite izvore znanja sa akcentom na izvornu stvarnost. Treba koristiti raznovrstan didaktički materijal u čijoj izradi učestvuju i učenici, kao i informatičku tehnologiju za prikazivanje video-klipova, animacija, kratkih filmova o složenijim procesima, apstraktnim pojmovima, raznovrsnim strukturama i organizmima. Nastavnik organizuje terenski rad učenika, edukativne ekskurzije tokom kojih će učenici posmatrati, analizirati i izvoditi zaključke o različitim društvenim pojavama u svom okruženju. Takođe se preporučuje da nastavnik zadaje i domaće zadatke koji će razvijati kreativnost i želju za razvijanjem znanja i vještina.

D. PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA DJECI SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA I DAROVITIM UČENICIMA

a) Prilagođavanje programa djeci sa posebnim obrazovnim potrebama

Članom 11 *Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama* propisano je da se u zavisnosti od smetnji i teškoća u razvoju, kao i od individualnih sklonosti i potreba djece obrazovni programi, pored ostalog mogu:

- a) modifikovati skraćivanjem ili proširivanjem sadržaja predmetnog programa;
- b) prilagođavati mijenjanjem metodike kojom se sadržaji predmetnog programa realizuju.

Član 16 istog Zakona propisuje da je škola, odnosno resursni centar dužan da, po pravilu, u roku od 30 dana po upisu djeteta, donese Individualni razvojno-obrazovni program za dijete sa posebnim obrazovnim potrebama (IROP), u saradnji sa roditeljem i o tome obavijesti Zavod za školstvo, Centar za stručno obrazovanje i Ispitni centar.

Više informacija moguće je naći na sajtu:

<http://www.skolskiportal.edu.me/Pages/Inkluzivnoobrazovanje.aspx>

b) Prilagođavanje programa darovitim učenicima

Prema *Strategiji za razvoj i podršku darovitim učenicima (2015-2019)*, predviđen je specifični cilj: „Omogućiti obogaćivanje kurikuluma kao jedan od modela podsticanja darovitosti u školi“.

U *Strategiji* je dato više definicija pojma *darovita djeca*. Jedna od njih je sljedeća: „Deca koja su sposobna za visoko postignuće su djeca koja pokazuju potencijalnu sposobnost u jednoj od sljedećih oblasti: opšte intelektualne sposobnosti (visoka inteligencija); posebne školske sposobnosti (visoka sposobnost u oblastima kao što su matematika, prirodne nauke, književnost, strani jezici); kreativno i produktivno mišljenje (visoke sposobnosti za otkrivanje novih, velikih ili brojnih ideja); sposobnost vođenja (visoka sposobnost angažovanja drugih osoba na postizanju zajedničkih ciljeva); vizuelne i izvođačke umjetnosti (veliki talenat za slikanje, vajanje, pozorište, igru, muziku i druge umjetnosti) i psihomotorne sposobnosti (visoka sposobnost u atletici, mehanici, ili drugim oblastima vještina koje traže finu i grubu motornu koordinaciju)“.

Rad sa darovitom djecom se realizuje kroz dodatnu nastavu i slobodne aktivnosti. Zadaci koji se postavljaju pred darovite učenike zahtijevaju od njih znanja i vještine na višim kognitivnim nivoima. Planirani sadržaji i aktivnosti treba da dovedu učenike u situacije da razviju sposobnost transformacije i primjene znanja u novim situacijama u većem obimu (osmišljavanje eksperimenata, projekata, terenskog rada; problemski zadaci, kreiranje prezentacija, kratkih video-zapisa, zbirki, transformacija recikliranog materijala, organizovanje diskusija i debata). Na ovaj način biće im omogućeno da analiziraju, sintetizuju, argumentuju, procjenjuju, generalizuju, istražuju, postavljaju hipoteze, dokazuju, povezuju, vrednuju podatke i informacije. Učenici treba da postave, izvode i analiziraju rezultate eksperimenta, zadataka i drugih aktivnosti koje će od njih zahtijevati različite kompetencije i različite vidove izražavanja. Za darovite učenike potrebno je primijeniti princip diferencijacije prilagođavanjem sadržaja učenja (akceleracija, sažimanje, transformacija, korišćenje složenijeg materijala i slično), procesa učenja (istraživanja, zadaci, projekti koji zahtijevaju više misaone procese), proizvoda učenja (seminarski radovi, prezentacije, video-klipovi, plakati, zidne novine, modeli, makete) i okruženje za učenje koje će podsticati njihovu radoznalnost, kreativnost i stvaralaštvo.

Sadržaji programa se prilagođavaju darovitim učenicima:

- uvođenjem novih sadržaja koji se inače ne uče;
- postojeće sadržaje uče šire ili dublje na apstraktnijem, složenijem nivou.

Aktivnosti učenja se prilagođavaju darovitim učenicima višim nivoima kognitivne obrade sadržaja, odnosno, rješavanjem problema, kreativnim i kritičkim mišljenjem.

DŽ. VREDNOVANJE OBRAZOVNO-VASPITNIH ISHODA

Vrednovanje obrazovno-vaspitnih ishoda je korak u procesu učenja izveden iz ciljeva i ishoda učenja uzimajući u obzir aspekte korisnih i doživotnih vještina. Nije važno samo što što učenici znaju, već i kako da koriste usvojena znanja. Ovo zahtijeva od nastavnika da planira izbor oblika i metoda provjere i procjene, koji moraju biti u skladu sa metodama nastave i učenja predmeta. U predmetu *Poznavanje društva*, nastavnik planira autentičnu verifikaciju i vrednovanje, pri čemu će učenici primijeniti znanje, vještine na stvarnim problemima i u najrealnijim problemskim situacijama. Ovdje bi trebalo uzeti u obzir razvojne i individualne karakteristike učenika. Verifikacijom, kao sastavnim dijelom nastave i učenja, nastavnik daje informacije o učeniku i njegovim postignućima, jakim i slabim stranama učenja i nudi mu mogućnost poboljšanja. Povratnom informacijom nastavnik promovira učenje, što, u krajnjem, rezultira napretkom i podsticajem za sveobuhvatnu i smislenu primjenu znanja. Procjena se ne vrši samo kada se znanje učenika testira. Nastavnik ocenjuje znanje učenika na različite načine: pismenim i usmenim odgovorima, usmenim prezentacijama, umjetničkim, tehničkim i drugim praktičnim proizvodima, projektnim radovima itd.

Za procjenu postignuća u kognitivnom domenu najčešće se koristi revidirana Blumova taksonomija: *pamtiti* (Ko?, Šta?, Kada?, Kako?) nabranje, zadaci sparivanja, označavanja, pitanja sa višestrukim odgovorima, dopunjavanje kratkih odgovora; *razumjeti* (opisuje, objašnjava, navodi vlastite primjere: interpretira crteže, tabele, grafikone, pitanja s višestrukim odgovorima); *primijeniti* (izvođenje aktivnosti, simulacija); *analizirati* (rješavanje problema, istraživački radovi); *evaluirati* (problemski zadaci); *stvoriti, kreirati* (istraživački projekti, eksperimenti, panoi).

U psihomotornom domenu sredstva ocjenjivanja su motorne vještine, upotreba alata i predmeta, kvalitet izrađenih panoa i dr.

U afektivnom domenu izvještavanjem učenika i posmatranjem rada vrednujemo njegov odnos prema predmetu i obavezama, samostalnost u radu i samopoštovanje. Posmatranje učenika je

poželjan vid praćenja i u socijalnom domenu gdje se vrednuje poštovanje pravila, saradnja sa drugima, pokazivanje tolerancije, empatije, sa naglaskom na grupni rad i rad u paru. U cilju što kvalitetnijeg vrednovanja procesa učenja i ishoda učenja može se napraviti formular sa potrebnim elementima praćenja u svim domenima.

Đ. USLOVI ZA REALIZACIJU PREDMETA (STRUČNA SPREMA I LITERATURA)

Stručna sprema

Regulisano Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju i Pravilnikom o profilu obrazovanja nastavnika predmetne nastave.

Informacije koje učenici dobijaju tokom nastavnog procesa mogu biti neposrednim saznavanjem prirodnog i društvenog okruženja u obliku činjenica, generalizacija, fizičkih umijeća, strategija učenja i slično. Uz pomoć odgovarajućih resursa za učenje date informacije se obrađuju i smještaju u dugoročnu memoriju. Uloga nastavnika je da izabere, prilagodi i/ili napravi i upotrijebi resurse koji će biti funkcionalni u procesu učenja. U novijoj stručnoj literaturi resursi za učenje se klasifikuju u četiri velike kategorije:

- ljudski resursi*–osim nastavnika, gosti predavači, drugi učenici, roditelji i drugi;
- pravi objekti*–izvorna stvarnost koja pruža direktno i neposredno čulno iskustvo (objekti društvene sredine u okruženju, spomenici kulture, muzeji);
- nastavni mediji–vizuelni* (udžbenik, dodatna literatura, novine, časopisi, slike, fotografije, mape, posteri, zidne novine, panoi, dijagrami, grafikoni, modeli, makete, slajdovi), *audio-vizuelni* (filmovi, dokumentarne emisije, animacije, videoklipovi), *auditivni* (audio zapisi) i *informaciono-komunikacione tehnologije* (kompjuter, internet, pametna table);
- nastavna sredstva i pomagala*–televizor, CD plejer, kompjuter, projektor, video kamera.

Literatura

Sva obavezna i prateća sredstva za nastavu nastavnici mogu naći u Katalogu udžbenika za osnovne škole koje preporučuje Nacionalni Savjet za osnovno obrazovanje.

Škola u okviru školske biblioteke treba da ima i savremenu literaturu koja će razvijati istraživački duh i nadograđivati njihova znanja.

- Anderson V.L. i drugi, 2013: Nastava orjentisana na učenje, Centar za demokratiju i pomirenje u jugoistočnoj Evropi, Solun
- Ivić I., Pešikan A., Janković S., Kijevčanin S., 1997: Aktivno učenje, Institut za psihologiju, Beograd
- Krkeljić Lj.: Kreativno rješavanje konflikata u učionici, Ministarstvo prosvjete i nauke–*Obrazovanje o miru i toleranciji*, UNICEF
- Milić S., 2002: Individualizovani pristup u vaspitno-obrazovnom procesu, Pedagoški centar Crne Gore, Podgorica
- Petričević, B., Kotri Z., 2006: Vodič za nastavnike/ce kroz međupredmetne oblasti, Zavod za školstvo i Foundation Open Society Institute, Podgorica

- Pešikan, Ž. A., 2003: Nastava i razvoj društvenih pojmova kod djece, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
- Gordon T., 1998: Kako biti uspješan nastavnik, Kreativni centar, Beograd
- Hansen, K., Kaufman, R., Walsh, K., 2001: Kreiranje vaspitno-obrazovnog procesa u kojem dijete ima centralnu ulogu; Pedagoški centar Crne Gore, Podgorica
- Vrečić, D., Lazarević, Z., 1989: Metodika nastave prirode i društva, poznavanje prirode i poznavanje društva, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd

Predmetni program **POZNAVANJE DRUŠTVA** za IV i V razred osnovne škole uradila je Komisija u sljedećem sastavu:

doc. dr Danka Caković, predsjednica

Vesna Kipa, članica

Olivera Marković-Božović, članica

U izradi predmetnih programa korišćeni su:

Predmetni programi (2004, 2009, 2011 i 2013) i Metodološko uputstvo za pisanje predmetnih programa zasnovanih na ishodima učenja, 2017.

Pored naših, u izradi predmetnih programa konsultovani su i predmetni programi iz država u regionu (Slovenija) kao i evropski strateški obrazovni dokumenti (Uputstvo za implementaciju preduzetničkog učenja kroz obavezne predmetne programe u osnovnoj školi/ Podgorica 2013., Obrazovanje za održivi razvoj- međupredmetna oblast u predmetnim programima- osnovna škola/ Podgorica 2014., Obrazovanje u oblasti vanrednih situacija izazvanih prirodnim katastrofama/ Podgorica 2013.).

Nacionalni savjet za obrazovanje (II saziv) na 15. sjednici, održanoj 03. jula 2017. godine, utvrdio je predmetni program **POZNAVANJE DRUŠTVA** za IV i V razred osnovne škole.